

## **ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ОКРУГУ**

*О. Л. Морін,*

*Україна, м. Київ, Інститут проблем виховання НАПН України*

Остатнім часом, питанням підготовки учнівської молоді до вибору професії і майбутньої трудової діяльності не приділялося достатньої уваги. При цьому суттєво змінилися не тільки соціально-економічні умови, у яких відбувається професійне самовизначення молоді, а і відбулися зміни духовної сфери сучасної молодої людини. Різноманітніше стали її інтереси, складніше запити і потреби. Змінюється, ускладнюється і сам світ професій, виникають підвищені вимоги до розвитку і освітнього рівня фахівця, до його психофізіологічних особливостей. Це вимагає модернізації традиційного змісту, форм та методів професійної орієнтації молоді, впровадження сучасних педагогічних технологій активізації професійного самовизначення особистості, залучення до цього процесу щонайширшого кола освітніх і громадських установ. На нашу думку, найбільш продуктивним утворенням для здійснення означеної діяльності є освітні округи.

Згідно Положення про освітній округ (постанова Кабміну України від 27 серпня 2010 р., №777), це добровільне об'єднання у межах адміністративно-територіальних одиниць навчальних закладів системи дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та вищої освіти, що спрямовують свою діяльність на створення умов для здобуття громадянами загальної середньої освіти, впровадження допрофільної підготовки і профільного навчання, поглиблене вивчення окремих предметів, забезпечення всебічного розвитку особистості, а також закладів культури, фізичної культури і спорту, підприємств і громадських організацій.

Таким чином, у положенні зазначено, що суб'єктами округу можуть бути: дошкільні навчальні заклади, загальноосвітні навчальні заклади (в тому числі навчально-виховні комплекси), позашкільні навчальні заклади, міжшкільні навчально-виробничі комбінати, професійно-технічні навчальні заклади; вищі навчальні заклади, заклади культури (бібліотеки, музеї, будинки культури та ін.), заклади фізичної культури і спорту, підприємства та громадські організації, незалежно від підпорядкування, типу і форми власності.

Метою створення освітніх округів є організації в межах адміністративно-

територіальної одиниці ефективної системи освіти, забезпечення рівного доступу дітей відповідного віку до якісної дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти, допрофесійного навчання незалежно від місця їх проживання; ефективне використання творчого потенціалу педагогічних працівників навчальних закладів.

Освітні округи мають достатнє організаційне, кадрове, навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення для здійснення професійної орієнтації учнівської молоді не тільки у допрофесійний, а професійний періоди. Допрофесійний період включає пропедевтичний (діти до 14 р.) і базовий (рання юність, підлітки від 14 до 17 р.) етапи. Професійний період включає адаптаційний (старший юнацький вік, молоді люди від 18 до 25 р.) і фаховий (молоді люди від 26 до 35 р.) етапи. У допрофесійний період професійної орієнтації здійснюється професійна інформація, професійна консультація, професійний добір, професійний відбір. У професійний період професійної орієнтації здійснюється професійне виховання, професійна адаптація і супровід розвитку професійної кар'єри молоді.

Як зазначено у Положенні про освітній округ, за пропозицією ради округу орган управління освітою може приймати рішення про перерозподіл годин у межах навчальних планів суб'єктів округу. При цьому для організації навчально-виховного процесу складається єдиний робочий навчальний план суб'єктів округу та встановлюється режим їх роботи. Означений план ухвалюється колегіально усіма керівниками суб'єктів округу та узгоджується з робочими навчальними планами закладів, що входять до його складу.

Це дозволяє створити кадрові, організаційні і матеріально-технічні умови для запровадження єдиної, комплексної та скоординованої профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю відповідного освітнього округу.

Оптимальним варіантом для здійснення такої діяльності є створення кабінету професійної орієнтації освітнього округу, функціонування якого має забезпечити методист з профорієнтації, а в ідеалі ще психолог і соціальний педагог. Це дозволить налагодити співпрацю з психологічною службою, скоординувати профорієнтаційну роботу педагогічних колективів, батьків та громадськості.

Діяльність співробітників кабінету профорієнтації, буде відігравати провідну роль у створенні єдиного освітнього простору в межах адміністративно-територіальної одиниці, та належних умов для забезпечення навчально-виховного процесу, реалізації допрофільної підготовки і профільного навчання.

Означена діяльність може реалізовуватися у таких напрямках:

– сприяння у впровадженні організаційно-педагогічних засобів практичної перевірки рівня сформованості профільного самовизначення учнів основної школи, який забезпечують профільні проби (застосування учнями знань відповідного циклу споріднених навчальних предметів у процесі створення матеріального чи інформаційного продукту, що має прикладне значення і спрямований на його практичне застосування у навчальному процесі) та професійного самовизначення учнів старшої школи, який забезпечують професійні проби (моделювання елементів конкретного виду професійної діяльності, що виконуються в умовах наближених до реальних);

– організація психолого-педагогічного профільно-орієнтаційного діагностування і консультування учнів основної школи, щодо вибору ними напряму профільного навчання (також дозволяє диференціювати учнів у процесі утворення профільних груп і класів) і профорієнтаційного діагностування і консультування учнів старшої школи, щодо побудови ними індивідуальної освітньої і професійної траєкторії;

– запровадження у навчальну практику курсів профільно-орієнтаційного і профорієнтаційного спрямування (наприклад, факультативних курсів “Людина і світ професій” для учнів 8–9-х класів і “Побудова кар’єри” для учнів 10–11-х класів), які побудовані на принципах особистісно-зорієнтованого виховання і сприяють реалізації сукупності організаційно-педагогічних умов здійснення цілісної системи профільного і професійного орієнтування учнівської молоді.

На базі кабінету професійної орієнтації може бути розгорнуто впровадження створених у співавторстві співробітниками лабораторії трудового виховання і профорієнтації Інституту проблем виховання НАПН України з фахівцями Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України програм профорієнтаційних курсів “Моя майбутня професія: правила вибору” (52 год.) [курс за вибором для учнів 9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів (52 год.)] і “Моя майбутня професія: шлях до успіху” [курс за вибором для учнів 10 (11)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів (52 год.), які отримали відповідний гриф (лист ПТЗО №14.1/12-Г-165 від 15.05.2013 р.).

Означені програми курсів вже впроваджуються у загальноосвітніх навчальних закладах у 2013 – 2014 н.р. (Лист МОН України №1/9-413 від 06.06.2013). Курси за вибором доповнює і розширює діапазон застосування означених вище програм “Людина і світ професій” для учнів 8–9-х класів і “Побудова кар’єри” (9, 17, 35, 70 год.)

для учнів 10–11-х класів, які мають гриф МОН України.

Крім того, в епоху розквіту і загального впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій, не зайвим буде створення віртуального кабінету професійної орієнтації учнівської молоді освітнього округу.

Сторінка віртуального кабінету має містити контент орієнтований на “клієнта” (учні основної школи, учні старших класів, випускники шкіл, учні професійних ліцеїв та ін.), батьків і “консультанта” (педагогічні працівники, шкільні психологи, соціальні педагоги, методисти з професійної орієнтації).

Наприклад, для “клієнтів” означений контент може бути подано двома блоками: інформаційним (перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ; перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка у професійних ліцеях; профорієнтаційний словник-довідник термінів; довідники ВНЗ України, ВНЗ за кордоном, служби зайнятості України; професіограми і психограми професій те тільки сучасних професій, а тих, які затребувані ринку праці відповідного регіону тощо) і рефлексивним (інтерактивні профорієнтаційні тести (з попередженням про небезпеку прийняття рішення без консультації фахівця); алгоритм побудови професійного плану; принципи побудови професійної кар’єри; правила організації власної життєдіяльності з метою досягнення життєвого і професійного успіху тощо).

**Висновок.** Таким чином, реформування національної системи освіти в Україні зумовлює необхідність проведення науково обґрунтованих змін у змісті навчально-виховної діяльності навчальних закладів системи дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та вищої освіти. Такі зміни дозволять створити сприятливі умови для здійснення учнівською молоддю пошуку професійного шляху. На нашу думку, найбільш продуктивним утворенням для здійснення профорієнтаційної діяльності є освітні округи, а її координаторами фахівці кабінетів профорієнтації.